

Severnoameriški indijanci: ljudstvo, ki izginja*

Shirley Keith

Z osvojitvijo Severne Amerike so belci pogubili tudi indijanska plemena, saj so jih razlastili, izgnali ali uničili, kadarkoli je bilo to mogoče. Vendar ta tragična zgodovina v Združenih državah ni končana; gre za politiko, ki se nadaljuje še danes. Zdaj vlada želi uničiti indijansko kulturo z odpravo rezervatov. Ta metoda je prav tako uspešna, popolna in premišljena, kot so bile starodavne metode, s katerimi so Indijancem zaplenili zemljo in jih pobili. Kulturni genocid (etnocid) je naravna razširitev in logičen sklep fizičnega genocida.

Evropskim navadam pionirjev in pozneje ameriški kulturi, ki se je oblikovala sredi starih običajev in novih življenjskih razmer, sta nasprotovali dve značilnosti indijanskega življenja.

Prva teh značilnosti je družbena struktura. Temeljna ekonomska in družbena enota Indijancev je pleme, značilnosti plemenskega življenja pa so: skupna posest dobrin in zemlje, zelo razširjene globoke družinske vezi in hierarhična struktura oblasti. Za Indijance je značilna plemenska identiteta in pripadnost. Nasprotno pa je za belce družbena in ekonomska enota družinsko jedro (starši in otroci). Belci menijo, da politična avtoriteta pripada izvoljenim ali imenovanim predstavnikom, ki niso nujno sorodniki.

Drugi vir konflikta je različno pojmovanje lastnine in uporabe zemljišča. Za Indijance je zemlja skupna posest, pravice in obveznosti pa so porazdeljene med člane skupnosti. Prodati zemljo, ki je skupna lastnina, je prav tako nesmiselno kot prodati zrak ali vodo. Belci pa nasprotno menijo, da je individualna lastnina, kar zadeva zemljo, naravna in da je blagoslovljena z religijo.

* Prevod razprave: "Les Indiens d'Amérique du Nord: un peuple en voie de disparition", (v knjigi *le Livre blanc de l'ethnocide en Amérique*, Fayard, Paris 1972).

Ti dve različni razumevanji sta ustvarili to, kar so antropologi, birokrati in pionirji poimenovali "indijanski problem". Ta se ne kaže v enotnem pomenu. Za pionirje 19. stoletja so bili Indijanci preprosto divjaki, ki bi jih bilo treba odstraniti. Uradniku pomeni "indijanski problem" zajeten sveženj uradnih spisov in diplomatskih not o odnosih do Indijancev, ki se jim zdijo kot malo zaostali otroci, za katere mora skrbeti Država. Za veliko število antropologov je "indijanski problem" predmet proučevanja, ki nudi edinstveno priložnost za podrobno raziskavo fenomena izumiranja rase. Rešitve za "indijanski problem" so se tako po intenzivnosti kot po metodi spreminjale in največkrat sledile stališčem vlade, ki je bila trenutno na oblasti. Toda vse doslej so te rešitve temeljile na predsodku o manjvrednosti indijanskih kultur: vse predlagane rešitve so bile v škodo Indijancev.

V kolonialnem obdobju je bila priljubljena popustljiva ideja o integraciji, po kateri naj bi Indijanci postopoma sprejeli družbene navade, pojmovanja in vrednote Evropejcev. Po mnenju le-teh naj bi Indijanci preprosto potrebovali zgled in priložnost za spremembo svojega načina življenja. Upali so, da se bodo tako Indijanci rešili iz "divjaštva" in se v nekaj letih civilizirali.

Čeprav je kolonialna vlada v njih videla le divjake, ki jih je treba civilizirati, je priznala meje njihovega ozemlja in na splošno dopuščala uporabo zemljišč na indijanski način. Žal so bili vsi ti moralni ali naravni zakoni, ki so jih Evropejci navajali kot podlago za pravice Indijancev do posesti njihove zemlje (tj. podedovane lastnine, o kateri bi se lahko pogajali pri prodaji), proizvod evropskega duha, saj Indijanci niso poznali individualne lastnine.

Pravice Indijancev do posesti njihove zemlje so bile formalno priznane leta 1754, ko si je britanska krona podelila pravico do pogajanja z Indijanci: delno zato, da bi jih obvarovala pred brezobzirnimi kolonisti, delno pa zato, da bi zmanjšala nevarnost indijanskih vojn; šlo pa je tudi za vzpostavitev legalne mašinerije, ki bi lahko pozneje odstranila indijanske meje. Plemena so predstavljala narode pod varstvom krone; indijanska ozemlja so bila neodtujljiva, razen v primerih prostovoljne prodaje kroni; vsak nakup ali prilastitev indijanske zemlje s strani posameznika, skupine ali tuje države je bila nezakonita. Krona se je potegovala za to, da bi dobila zemljo s pogodbami, s sporazumom med britansko vlado in indijanskimi plemeni. Te pogodbe so priznavale in zagotavljale neodvisnost Indijancev.

Pogodbe, s katerimi so si Britanci prilastili zemljo velike vrednosti v zameno za različne odškodnine, so bile rezultat dogovorov in ratifikacij

med indijanskimi in britanskimi podpisniki. Tako so Indijance obravnavali na paradoksalen način: v družbenem smislu so jih obravnavali kot divjake, ki še niso pokristjanjeni in civilizirani, v zakonskem smislu pa so jim pripisovali status suverena naroda, ki lahko sestavi nespodbitne pogodbe. V vsakem primeru je šlo za sistem vzajemne pogodbe.

Po pridobljeni neodvisnosti je vlada mlade republike s precejšnjo odločnostjo uspela nadaljevati politiko, ki jo je bila uvedla britanska krona. Tako III. člen Odredbe Severozahoda¹ iz leta 1787 razglša:

"Z Indijanci bomo vedno ravnali z največjo poštenostjo; nikoli ne bomo vzeli njihove zemlje in lastnine brez njihove privolitve; nikoli jih ne bomo vznemirjali ali napadali, razen v primeru pravičnega in zakonitega načina, ki bi ga odobril kongres; zakone, temelječe na pravičnosti in humanosti, bomo večkrat uradno razglasili, da bi s tem preprečili krivice ter ohranili mir in prijateljstvo."

Teh obljub o pravičnosti, tako zgovornih in tako jasnih na papirju, ni bilo treba nikoli izpolniti. Združene države so se začele že v prvih letih svojega obstoja oddaljevati od relativno humane politike kolonialnega obdobja. Ko so pionirji napredovali proti Zahodu ter krčili in obdelovali zemljo zahodno od Mississipija, so Indijanci preprosto postali nadležne osebe; postali so ovira, ki se jo je treba znebiti ravno tako, kot je treba preplezati gore, prebroditi reke ali premagati neizprosno podnebje. Edina razlika med temi naravnimi ovirami in Indijanci je bila, da so se ti zadnji lahko branili.

Prav v tem obdobju Združenih držav so začeli tudi množično uvažati afriške sužnje. Po letu 1830 se je v resnici postavljalo vprašanje, s kakšnimi sredstvi in kako hitro bi bilo mogoče odstraniti Indijance. Tako je predsednik Andrew Jackson podpisal "Dekret o pregonu Indijancev" (Indian Removal Act, May 28th, 1830), ki je predsednika pooblašчал, da lahko vsa indijanska plemena prežene na ozemlje zahodno od Mississipija.

1 Ustava Združenih držav dopušča znotraj federacije določeno svobodo vsaki državi članici. Države sprejemajo lastne zakone, razen v primerih, ki zadevajo splošni interes in tvorijo objekt zveznih zakonov. Zaradi dvojnosti sistema vlada v izvajanju dekretov določena zmeda. Posamezna država lahko v določenih primerih bolj ali manj odkrito zavrne kak zvezni zakon. Na splošno velja, da skušajo biti zvezni zakonodajalci z večjim odklonom od zadeve bolj nepristranski.

Ta dekret so sprejeli kljub nasprotovanju Indijancev, ki so spoznali, da gre za zadovoljitev vedno večjih potreb kolonistov po zemlji. To je bilo v očitnem nasprotju s politiko britanske kolonialne vlade in z Odredbo o Severozahodu. Dekret o pregonu Indijancev je spremenil odnos do indijanskega problema; po tem datumu je drugačen odnos postal značilen za Združene države. Tako so bili Indijanci žrtvovani ozemeljskim, ekonomskim in političnim interesom mladih Združenih držav.

Učinke pospešenega iztrebljanja Indijancev, ki se je prvotno začelo vzhodno od Mississipija, prikazuje zgodovina plemena Cherokee, ki je bilo že od nekdaj naseljeno v dolinah Georgije skupaj s plemeni Creek in Seminoli. Pred letom 1830 je vlada s plemenom Cherokee sklenila šestnajst (16) ločenih pogodb, ki so mu zagotavljale njegova ozemlja. Leta 1790 je general George Washington, prvi predsednik Združenih držav, indijanskemu plemenu Cherokee dejal:

"Zvezna vlada ne bo nikoli dovolila, da bi vas prevarali; branila bo vas in vaše utemeljene pravice... Svojo zemljo lahko prodate, imate pa tudi pravico, da to zavrnete."

Trideset let pozneje je ista zvezna vlada pritrdila odločitvi države Georgije, da ji pripada vse ozemlje Cherokeejev. Zakonodajna oblast države Georgije je po uvedbi takšnih razmer zahtevala od zvezne vlade, naj kupi indijansko zemljo. Belci so razgrabili že ogromne parcele, ko so Indijanci prodajo končno odklonili z utemeljitvijo, da za dostojno življenje potrebujejo vso zemljo, ki jim je še ostala. Guverner države Georgije se je ljudstvu plemena Cherokee maščeval z izžemanjem. O tem piše Helen Hunt v svoji knjigi "Stoletje sramote":

"Zatiranje se je iz leta v leto povečevalo; povsod je bilo vsiljeno naglo vojaško sodišče; zemljo Cherokeejev so na katastru razkosali in jo prepustili loteriji; porota države Georgije je številne člane plemena obsodila na smrt, nakar so jih državni rablji pobesili. Na številne pozive predsedniku in kongresu s prošnjami za zaščito Indijancev je zvezna vlada odgovarjala s trditvami, da je pri tem nemočna; enak učinek je imela tudi obnovljena ponudba, da bi sprejeli določeno ceno za svojo zemljo in jo zapustili."

Najbolj učinkovito orožje, ki ga je uporabila država Georgija, je bil sklep o razširitvi njenih zakonov (torej krajevnih zakonov - pogodbe pa so bile sklenjene z zvezno vlado) na rezervat plemena Cherokee, čeprav je bila takšna odločitev nezakonita. Cherokeeji so zanikali pravico države do takšne pristojnosti in se pritožili na vrhovno sodišče države Georgije. V zgodovinski odločitvi je sodnik Marshall presodil v korist

Indijancev; odločil je, da država Georgija nima pooblastil za razširitev svoje pristojnosti na rezervat, in izjavil:

"Indijancem priznavamo nesporno in doslej nevprašljivo pravico do naseljevanja svoje zemlje vse dotlej, dokler bi to pravico prostovoljno odstopili vladi." (Worcester proti državi Georgija, 6 Peters 515.)

Ta odločitev ni temeljila na občutkih humanosti, temveč, kot je poudarilo vrhovno sodišče, na zakonitih pravicah Indijancev. Ni šlo za družbeno, temveč za pravno pravičnost. Zakoniti predniki, ki so indijanskemu plemenu Cherokee podelili pravico do naselitve njihove zemlje, so bili jasno zabeleženi v pogodbah. Kljub temu sta predsednik Andrew Jackson in država Georgija sklenila, da bosta ta sklep ignorirala. Na poziv k zaščiti Cherokeejev je Jackson odgovoril: "Marshall je sprejel sklep, zdaj pa poglejmo, če mu lahko da moč zakona!"

Dogodki v Georgiji so pospešili sprejem dekreta o pregonu Indijancev, ki ga je podpisal predsednik Jackson. Teoretično bi dekret o pregonu Indijancev moral biti predmet vzajemnega soglasja med plemeni in vlado. Ko pa so se Cherokeeji in Seminoli poskusili upreti z odločitvijo, da bodo ostali na svoji zemlji, jih je obkolil vojaški oddelek pod vodstvom generala Scotta ter jih prisilil k umiku. Rezultat je bil vsiljeni marš proti Zahodu po poti, ki je pozneje dobila ime "Cesta solz". Štiri tisoč Indijancev je umrlo, preden je pleme prispelo na ozemlje Oklahome zahodno od Missisipija.

Dekret o pregonu Indijancev in dogodki v Georgiji so popolnoma jasno pokazali, da je vlada odklonila varstvo Indijancev, njihovih zakonitih pravic in celo njihovih življenj. Veliko belih Američanov si je pregon indijanskih plemen razlagalo kot nujnost - morda tragično, toda neizogibno - ki so jo narekovale vedno večje potrebe številčno povečane nacije.

Nekateri so pregon indijanskih plemen skušali upravičiti predvsem z dvema glavnima argumentoma. Najprej so zatrjevali, da bo vsiljena premestitev "plemenskih divjakov" prispevala k dezintegraciji tradicionalnega načina življenja in pospešila njihovo sprejemanje civilizacije belcev. Sklicevali so se na idejo napredka, ki so jo bili razvili evropski filozofi prejšnjega stoletja (t.j. 18. st.). Za Indijance naj bi bil torej napredek v tem, da preidejo iz stanja sreče in kulturne integritete v stanje družbene dezintegracije, upora in uničenja.

Drugi argument, ki je upravičeval vladno politiko, pa je bil: ker Indijanci ne obdelujejo svoje zemlje, jo morajo prepustiti belcem, ki jo

bodo sposobni obdelati. Ta argument je sledil ideji, da so kolonisti peprosto ubogali naravni zakon in izpolnili praznino - v tem primeru praznino nenaseljene zemlje. V resnici pa takšna praznina ni obstajala; Indijanci so že od nekdaj uporabljali vso površino severnoameriškega kontinenta, ki je bila primerna za poselitev. Res je, da zemlje niso uporabljali na takšen način kot belci, posebno plemena lovcev in ribičev; pa vendar so ta ozemlja uporabljali v skladu s svojimi potrebami. Med plemeni so obstajale priznane meje, vdor na tuja področja pa je povzročal spopade, saj je vsako pomembno premikanje prebivalstva povzročilo rušenje občutljivega ekološkega ravnotežja med plemenom in njegovim ozemljem. Belci si indijanske zemlje niso prilastili z upoštevanjem naravnega zakona, temveč s pomočjo zakonov, ki jih je razglasil kongres; ne z močjo upravičenih, temveč z močjo orožja.

Plug in puška belcev sta uničila ekološko ravnotežje med plemeni in njihovim ozemljem - prav ti belci pa so bili pozneje priče polomu svojega sistema, ko so njihovo zemljo opustošili peščeni viharji (okrog l. 1820 v Oklahomi in Kansasu).

Z razširitvijo belih pionirjev zahodno od Mississipija so Indijanci postali ovira, in ponovno je bilo treba poskrbeti zanje. Sestradane in izmučene so dolga leta lovili in ubijali. "Indijanski problem" so hoteli rešiti z odstranitvijo samih Indijancev.

Najbolj učinkovita rešitev se je zdela Indijance potisniti izven ozemlja, ki so ga tradicionalno naseljevali, in jih naseliti v "rezervate" z ničvredno zemljo, ki se je samim belcem zdela neprimerna za naselitev. V ta namen je vlada Združenih držav izpeljala ves sistem pogodb, ki so bile sklenjene v letih pred uporom. Te pogodbe naj bi Indijancem omogočile ekonomsko preživetje in nadaljevanje njihovih običajev, saj so jim zagotavljale lastništvo nad rezervati tako dolgo, "...dokler bo rasla trava in dokler bo tekla voda v rekah...". Toliko v povračilo za ves zlagani videz današnjih Združenih držav! Vlada Združenih držav se je pogajala z vsakim plemenom posebej in uporabljala iste metode ratifikacije kot v pogajanjih z drugimi nacijami. Z indijanskimi plemeni so sklenili več kot tristo pogodb, ki jih je potrdil kongres. Če bi trdili, da obstaja konflikt med načelom in praktično uporabo teh pogodb, bi to pomenilo podcenjevanje položaja. Načelo pogodb je bilo vedno, da so indijanska plemena samostojne sile in da se je treba z njimi pogajati z medsebojnim sporazumevanjem. Odnos do vsake pogodbe pa je bil, nasprotno, da so Indijanci - ne glede na svoj pravni položaj - manjvredna rasa in prav takšna je njihova kultura; zato je bilo tudi povsem nepotrebno spoštovati pogodbe, kot je pokazal primer plemena Cherokee.

Dokumenti dokazujejo, da so Indijanci vedno spoštovali določbe in duha pogodb; dokazujejo pa tudi, da vlada Združenih držav nikoli ni spoštovala niti ene od pogodb, ki jih je bila sklenila z Indijanci. Zagovorniki vlade so izoblikovali dva argumenta, s katerima želijo upravičiti njeno ravnanje:

1. Sklenitev pogodb z Indijanci je bila absurdna, saj ti niso bili nacije ali sile, s katerimi se bi lahko pogajali na običajen način.
2. Kongres ne more biti odgovoren za postopke prejšnjega kongresa, ta pa ne more siliti naslednjega kongresa, da bi se ravnal po njegovih navodilih.

Veliko zakonodajalcev se strinja s priznanjem, da indijanska plemena niso bile nacije; niti njihova zgodovina niti družbena ureditev jim nista omogočala sklenitev pogodb. J.H. Seyle v svojem uvodu v knjigo "Stoletje sramote" Indijancem spodbija položaj naroda:

"Narod tvori šele ljudstvo z utrjenim pravnim kodeksom, ki ga izvaja na čelu s stalno vlado. Nejasen nepisan zakon, do katerega so človeška bitja v svojih najnižjih oblikah brez dvoma čutila neko obvezo, ali pravila, ki so jih zaradi skupne obrambe instinktivno pridobili in katerim skupine manj civiliziranih ljudi vedno sledijo, še ne zadostuje za izoblikovanje naroda. Zato indijanska plemena niso narod."

Proti temu ni nobenega argumenta in tega ne nameravam zanikati; hiba takšne trditve je v tem, da je vlada Združenih držav indijanska plemena priznala za "narode", s katerimi je sklenila pogodbe. Š tem je položaj Indijancev izenačila z drugimi silami tega obdobja, s katerimi je sklepala pogodbe po ustaljenem redu: pogajanje, medsebojni sporazum in ratifikacija.

Kar zadeva argument, da kongres ni dolžan sprejeti dekretov prejšnjega kongresa, je ta ideja v nasprotju z načelom mednarodnega prava, po katerem ostanejo pogodbe med narodi še naprej obvezujoče, razen v primeru njihove razveljavitve.

Obstajata dve kategoriji pogodb: 1. osebne pogodbe, katerih uveljavljenost je odvisna od vladarja, ki jih je sklenil; in 2. prave pogodbe, katerih veljavnost ni odvisna od osebe, ki jih je sklenila, temveč od obstoja države. V mednarodnem pravu predpostavljajo vse pogodbe, sklenjene med narodi, resnične pravice; s temi pogodbami vsiljene obveznosti pa se prenašajo v nasledstvo z ene vlade na drugo. To se nanaša tudi na pridobljene pravice, ki so prenosljive na naslednje

administracije. Združene države so pridobile določene pravice s preteklimi pogodbami z Indijanci (nič manj kot vso deželo) in te pravice prehajajo z generacije na generacijo in z vlade na vlado. Obveznosti do Indijancev, ki jih pogodbe prav tako zagotavljajo, pa so v posmeh načelom mednarodnega prava vlade ignorirale,

V večini primerov so bile te pogodbe namerno kršene. Gledane z današnjega stališča so bile ceremonije z ratifikacijami velikanske farse. Ne pozabimo tega in ne jemljimo preveč zlahka dejstva, da vlada Združenih držav ni nikoli spoštovala teh obveznosti do Indijancev.

Leta 1871 je kongres sprejel akt, s katerim je preprečil nadaljnje sklepanje pogodb z Indijanci, kljub temu pa je priznal veljavnost obstoječih pogodb. Z njihovim priznanjem je vlada zakonsko opravičila pretekli nakup indijanske zemlje.

Na istem zasedanju kongresa so sprejeli sklep: "Od zdaj naprej ne bo nobeno indijansko plemo ali narod, ki prebiva na ozemlju Združenih držav, priznan ali štet za samostojno silo, s katero bi lahko Združene države sklenile pogodbo." Prevedeno je to pomenilo, da so se poslej lahko "požvižgali" na prijateljstvo Indijancev. Od tega trenutka naprej so indijanska plemena obravnavali kot poraženo ljudstvo.

Ta odnos se je še okrepil v osemdesetih letih 19. stoletja, ko so belci prodirali na Zahod v vedno večjem številu. S sabo so prinašali svojo nenasitno lakoto po novih ozemljih. Tako so se usmerili na zemljo, ki je bila še v lastništvu Indijancev, na rezervate. Ta zemlja se je kolonistom še pred nekaj leti zdela brez vrednosti, zdaj pa so si je pozeleli. Leta 1887 je bilo takšne zemlje zahodno od Missisipija 139 milijonov akrov.

Krajo indijanskih ozemelj so opravičevali z izgovorom, da bo tako hitrejša asimilacija z belci. Nato so hitro ukrepali. Indijancem so izročili ultimati, ki ga je brezhibno dal senator Pendelton iz Ohia:

"Ali naj spremenijo svoj način življenja ali pa naj umrejo. To lahko obžalujemo, želeli bi, da bi bilo drugače, saj takšna alternativa lahko šokira naše občutke človeškosti. Vendar si ne moremo prikrivati dejstva, da gre za alternativo in da morajo ti Indijanci spremeniti svoj način življenja ali pa bodo uničeni." (Congressional Records; Volume II; 46th Congress, 3rd Session, 1881)

Argumenti senatorja Pendeltona in njegovih kolegov so utrlj pot dekretu o splošni razdelitvi iz leta 1887, znanem kot "Dawes Act", ki je

predsednika pooblaščaj, da zemljo rezervatov razdeli med člane plemen; vsak bi dobil parcelo predvsem takšne zemlje, ki bi jo lahko pozneje uporabljali za kmetijstvo in živinorejo.

Cilj tega akta je bil spremeniti način življenja Indijancev z uničenjem njihove tradicionalne kulture; temelj te kulture nista bila samo religija in lasten jezik, ampak tudi plemenska ureditev, ki je zajemala sistem skupnega lastništva zemlje. Indijance je bilo treba civilizirati ter jih tako asimilirati, da bi jih spremenili v farmarje ali živinorejce, ki bi bili individualni lastniki določene parcele. Preostalo zemljo - presežek površine po končani razdelitvi - so označili za "presežek", ki je na voljo belim kolonistom. Na ta način je Dawes Act ustregel željam belih državljanov, ki so zahtevali več zemlje. Hinavsko so se pretvarjali, da Indijancem ponujajo priložnost za sprejetje novega načina življenja, načina belih vsiljivcev. Indijanci niso imeli izbire, saj je bila edina alternativa - kot je jasno poudaril senator Pendelton - uničenje.

Razdelitev rezervatov na parcele je bila katastrofa. Koščki zemlje, ki so postali individualna lastnina, so bili zdaj podvrženi obdavčitvi, ki plemenskega ozemlja nekoč ni zadevala. Po drugi strani je bila vsaka parcela zase na splošno premajhna za oblikovanje samostojne produkcijske enote, in težave so se z vsako generacijo povečevale, saj je z večjim številom naslednikov naraščala tudi parcelizacija. Tretjič, plemenska vlada je občutno oslabelela; brez skupnega lastništva zemlje je bilo tudi manj skupnih interesov in več osebnega rivalstva. Četrto, individualne parcele so zdaj lahko prodajali belim kolonistom, in so to tudi počeli; leta 1933 sta bili prodani že dve tretjini tiste zemlje, ki so jo Indijanci še imeli leta 1887 - in 90 000 Indijancev je ostalo brez doma (Poročilo uslužbenca Urada za Indijance, ustno poročilo tajniku Ministrstva za notranje zadeve, 1933). Prodana zemlja je bila na splošno najbolj rodovitna.

Razkosali so prav tisto zemljo, za katero se je vlada s pogodbami obvezala, da bo branila plemensko pravico do njenega posedovanja. Dawes Act je bil sprejet kljub ostrim nasprotovanjem večine plemen; zakon se je "požvižgal" na vsa načela dvostranskih odobritev, ki so izhajala iz sklenitve pogodb. Še več: prejšnji zakoni so upoštevali kulturne razlike med plemeni, Dawes Act pa je vsilil enotno rešitev vsem skupinam Indijancev. Dekret je popolnoma zanemaril upoštevanje plemenske ureditve Indijancev in dovolil neposredno pogajanje s posamezniki, namesto da bi se obrnil na plemenski svet. To praznino, ki jo je povzročilo izginotje plemenskega sveta, je izkoristila vlada z večjim vmešavanjem v indijanske zadeve. Povečala je število uradni-

kov in sprejela nešteto zakonov in uredb, da bi s tem lahko nadzorovala vsa področja indijanskega življenja. Cilji in posledice teh ukrepov uvrščajo "Dawes Act" med enega najbolj pomembnih dejanj etnocida, kar jih je vlada Združenih držav izvršila nad Indijanci.

Leta 1934 so sprejeli "Dekret o reorganizaciji Indijancev" (Indian Reorganisation Act). Njegov sestavljalec je bil veliki mož Urada za indijanske zadeve John Collier, komisar tega urada v času vladanja predsednika Roosvelta. Ta "New Deal" za Indijance je bil edini konstruktivni program v dveh stoletjih. Dekret je najprej preprečil nadaljnjo delitev zemlje. Nato je John Collier priznal, da zemlja, ki je še ostala v rokah Indijancev, ne zadostuje za dostojno življenje, zato je odobril dva milijona dolarjev na leto za nakup nove zemlje. Plemenom pa je dodelil pravico, da vso razkosano zemljo ponovno združijo, s poprejšnjo privolitvijo lastnikov.

Dekret o reorganizaciji Indijancev je omogočil, da so površino indijanskega ozemlja leta 1934 povečali za približno 52 milijonov akrov, deset let pozneje pa še za 56 milijonov akrov. S pomočjo ukrepov za ohranjanje zemlje, ki jih je prav tako prinesel dekret, se je rodovitna vrednost teh področij zelo povečala.

Novi dekret je preprečil razkosavanje indijanskega ozemlja, njegov pomen pa se je kmalu razširil tudi na druga področja življenja (torej podobno kot "Dawes Act", vendar v nasprotnem smislu). V določeni meri je pomenil vrnitev v prejšnje stanje: priznal in potrdil je pomembnost plemenske ureditve Indijancev; obnovil je navado vzajemne odobritve med plemeni in zvezno vlado; in končno, Indijancem je vrnil določeno stopnjo kontrole nad lastnimi zadevami, saj so lahko ponovno izražali svoje želje z referendumom znotraj plemena. To je bilo sijajno delo družbene reorganizacije, izkušnja kulturnega pluralizma, s katero so v veliki meri spremenili prejšnji odklonilni odnos vladne politike do Indijancev.

Žal je postal kongres le nekaj let pozneje ponovno nepopustljiv. Po ameriški državljanski vojni se je vladna politika ponovno odmaknila od zvezne zaščite in pravne pravice posameznih držav na indijanskem ozemlju so se povečale.

Že prej sprejete pogodbe so določale, da posamezni državni zakoni ne zadevajo članov plemen, ki prebivajo na indijanskem ozemlju. Po letu 1887 ("Dawes Act") pa se je s soglasjem kongresa uporaba zakonov posameznih držav nenehno širila na Indijance. Razdeljeno zemljo, ki je postala individualna lastnina, je država obdavčila in jo podredila

krajevnim zakonom. Kongres je odobril razširitev državne oblasti na zadeve v kriminalni in civilni sodni pristojnosti, torej na poravnave in zločine med indijanskimi strankami.

Tako se je zvezna vlada rešila obveznosti do Indijancev, s tem da jih je prenesla v sodno pristojnost države. Indijance pa je prepustila na milost in nemilost posameznim državam, hudo obremenjenim s predsodki belcev do vseh drugačnih družb. Držav ne zavezujejo tiste pogodbe, ki so del zveznega prava. Domnevna nepristranskost zakonov v državnih sodnih dvorih Indijancev ne zadeva. Državna policija ima danes dovoljenje za vstop na ozemlje Indijancev, kjer jih lahko s posebnimi metodami prisili spoštovati krajevne zakone. Vlada Združenih držav se je v resnici nečesa naučila: uporaba zakonov države Georgije na indijanskem plemenu Cherokee je to pleme uničila na izredno učinkovit način.

Ta politika se je jasno pokazala leta 1953, ko je senat sprejel resolucijo št. 108 (House Concurrent Resolution 108, 83rd Congress, 1st Session). Ta je izjavljala, da bi moral čim hitreje prenehati zvezni nadzor nad Indijanci petih imenovanih držav in sedmih posebnih plemen, ki so naseljena na ozemljih izven teh petih držav. Ob tej priložnosti je senator Arthur V. Watkins, predsednik podkomisije Urada za indijanske zadeve med leti 1950 in 1953, izjavil:

"Tako rekoč od prvega desetletja našega nacionalnega življenja je imel Indijanec kot član plemena in kot posameznik poseben položaj. Danes Indijanca štejemo za Američana, na konstruktiven in afirmativen način. Eden od svetlih prispevkov k splošnemu razvoju Indijancev se mora pokazati v njihovi osvoboditvi in v odpravi posameznih zveznih omejitev glede lastnine in pravne osebe plemen. Vse to je le naraven rezultat naših odnosov z Indijanci in kongres soglaša z njegovo urešničitvijo. S soglasno izvolitvijo senata in poslanske zbornice smo zahtevali odpravo posebnega zveznega nadzora v najkrajšem roku. Za tako pomembno družbeno spremembo je normalno, da se metode spreminjajo, to pa povzroča vsakodnevno razburjanje, ko se dogovarjamo o načinu za najboljšo izpolnitev te naloge."

Ta primerek besedičenja je dober primer licemerstva, kar danes dokazuje zvezna vlada. Če hočemo razumeti, kaj želi povedati aktualna politika o prenehanju zveznega nadzora, moramo to analizirati in izjavo prevesti v razumljiv jezik.

Prva fraza Watkinsove izjave je precej nejasna: ne pojasnjuje niti položaja Indijancev niti tega, zakaj jim je bil takšen položaj odrejen.

Če bi priznal dejstvo, da so nekoč sklepali pogodbe z Indijanci kot samostojnimi silami, bi moral pojasniti vzrok, ki je sploh privedel do takšnih pogajanj. Toda velikanski kraji indijanske zemlje je bilo treba enostavno dati lesk zakonitosti. Mi pa vemo, da pogodbe zajemajo pravice in obveznosti.

Za Watkinsa in njegove kolege bi bilo neprijetno priznati, da si vlada Združenih držav prilašča samo pravice, svojih obveznosti do Indijancev pa se otesa. Vsa zgodovina sklenjenih in nato kršenih pogodb je skrita v frazi nedolžnega videza: "...je imel dodeljen poseben položaj."

Watkins nadaljuje z domoljubno izjavo, da so tudi Indijanci Američani. Medenost teh besed prikriva kruto ravnodušnost do suženjskega položaja Indijancev. Leta 1963, ko so bile izgovorjene te besede, so indijanska plemena že takó propadala in živela v takšnem uboštvu, ki ga zgolj pravna definicija besede ne more razložiti: otroci se niso izobraževali, odrasli so bili v glavnem nepismeni, plemenski svet več ni imel oblasti, ekonomija rezervatov je bila popolnoma kaotična. Indijanci so Američani, vsekakor - opremljeni s potnimi listi drugega razreda. V kronološkem pomenu prvi Američan je danes zadnji glede izobrazbe, zaposlitve, zdravstvene oskrbe in stanovanjskih razmer. V Watkinsovi izjavi je najbolj zanimiva fraza: "...osvoboditev Indijanca, odprava posebnih zveznih omejitev..."; z drugimi besedami: odprava rezervatov. Kongres lahko določi datum, ko lahko zvezna vlada odpravi posebne zveze s skupino Indijancev. Prvi korak za odpravo rezervatov je bilo dovoljenje državam, da se lahko vmešavajo v indijanske zadeve v rezervatih. Prav tako lahko kongres določi, kdaj lahko zvezna vlada odvzame pravico Indijancev do posedovanja zemlje, kar je njen končni cilj.

Navidezno sočutje v frazi: "...se mora pokazati v osvoboditvi Indijanca" v resnici zadeva načrt zvezne zakonodaje o Indijancih, kajti zakoni države lahko prevladajo v trenutku, ko so razveljavljena zvezna zakonodaja. Na podlagi preteklih izkušenj pa lahko trdimo, da prestavljanje Indijancev pod zakonodajo države pomeni neke vrste končno rešitev "indijanskega problema".

Prizadevanja za hitro odpravo položaja rezervatov so bila posebno vidna v drugem desetletju 19. st. ter v obdobju med leti 1917 in 1924.

Leta 1953 je bil kongres pripravljen rezervate odpraviti v najkrajšem možnem času. Vsi so se strinjali, da je treba "indijansko vprašanje" rešiti popolnoma in dokončno; to pa je pomenilo Indijancem odvzeti še zadnjo zemljo in posameznike kot državljane drugega razreda v beli

Ameriki čim hitreje integrirati.. Nihče se ni potrudil, da bi se prej posvetoval z Indijanci, nihče ni verjel, da bi njihovi skupni glasovi še lahko vplivali na njihovo lastno prihodnost.

Indijanci se niso vdali; ko so se zavedli učinka, ki bi ga lahko imela resolucija, so ostro protestirali. Žal pa je bila resolucija že sprejeta. Ponovno so bila zaman vsa njihova nasprotovanja, tako kot že prej njihovi protesti proti dekretu o preselitvi Indijancev leta 1830 in proti dekretu o razdelitvi (Dawes Act) leta 1887. Vlada je že določila prve rezervate, ki naj bi jih odpravili: to sta bila rezervata plemen Menominee (država Wisconsin) in Klamath (država Oregon). Zemlja obeh plemen je bila rodovitna, še večje vrednosti pa so bili njuni izredno bogati gozdni rezervati. Plemena so upravljali na zelo moderen način s sodelovanjem plemenskih svetov; dokazali so veliko iniciativo pri vodenju svojih zadev. Zahtevali so zvezno priključitev plemenskih ozemelj za dobo petdesetih let; v tem obdobju bi Indijanci lahko nadzorovali in razvijali naravna bogastva ter pri tem varovali dediščino plemena. Ti predlogi so se popolnoma razlikovali od predlogov dekretov o odpravi rezervatov. Vlada je želela dezorganizirati plemena in jim odvzeti pravice do rezervatov. Določen je bil rok petih let.

Nobeno od plemen ni imelo možnosti glasovati proti tem dekretom. Zagrozili so jim, da bodo zamrznili ves njihov kapital, če ne sprejmejo dekreta - ne da bi ga prej sploh lahko videli. Ko so predstavniki plemena Klamath v Washingtonu nasprotovali zveznemu načrtu o odstranitvi plemena, je komisar Urada za indijanske zadeve uporabil čuden postopek odvzema kapitala plemena Klamath, zato da bi plačal potovanje enega od članov brez uradnega statusa, ki je prišel v Washington zaradi redakcije dekreta.

V tem obdobju je bil komisar v Uradu za indijanske zadeve Dillon S. Myer; mož ni imel ravno izkušenj s problemi Indijancev, vendar se je odlično razumel na izgubljenec ameriške družbe. Med drugo svetovno vojno je bil Myer upravnik taborišč in odgovoren za metodičen program, ki je na tisoče Američanov japonskega porekla spravil v koncentracijska taborišča, kjer so ostali do konca vojne.

Myer je stališče plemen Menominee in Klamath na kratko povzel s temi besedami: "Čeprav plemeni izražata nekaj zadržkov glede možnosti, da Urad za indijanske zadeve ukine svojo zaščito, smo imeli v tekočem letu z njimi več pogovorov in ves čas smo se trudili, da bi spodbudili njihovo dejavno sodelovanje pri razvijanju konstruktivnega programa." Kljub stalnim nasprotovanjem obeh plemen so načrt splošne ukinitve uresničili; prodali so ogromne gozdove in dohodek razdelili med člane

plemena, tako da je vsak član plemena Klamath dobil okrog 43 000 dolarjev.

Belci s tega področja so bili Klamathe takoj pripravljeni "olajšati" za njihov denar - precej manj pa željni tega, da bi jih sprejeli medse kot enakovredne državljane. Ko je Watkins zagovarjal odpravo rezervatov, je dejal: "Upoštevajmo Indijanca kot Američana - konstruktivno in afirmativno." Pa vendar, biti državljan - biti Američan - še ni pomenilo biti enakopraven Američan, kot so Klamathi hitro odkrili. Ko so iskali zaposlitev, so se znašli na čakalnem spisku ali pa so bili preprosto zavrnjeni. Bili so brez zdravstvenega varstva, brez izobrazbe. Družba belcev jim ni odstopila nobenega prostora, saj ni imela nobenega spoštovanja do njih; raje so jih "integrirali" oz. asimilirali in takoj odrinili na dno družbene lestvice.

Največja nevarnost, ki danes grozi Indijancem, ni pomanjkanje državljskih pravic, zaposlitve, izobrazbe ali zdravstvenega varstva, čeprav so tudi to pomembni problemi. Tudi fizično uničenje ne pomeni največje grožnje - to fazo so Indijanci že preživeli. Danes se najbolj bojijo tega, da bi izgubili ozemlje svojih rezervatov. Končni cilj etnocida, kot ga zagovarjata kongres in Urad za indijanske zadeve, je odprava rezervatov. To je tako dobro povedal senator Watkins: "Vse to je le naraven rezultat naših odnosov z Indijanci". Upravičeno je vprašanje, zakaj želijo Indijanci ostati v svojih rezervatih, saj njihova zemlja na splošno ne omogoča normalnega življenja. Odgovor je enostaven in obenem kompleksen, najdemo pa ga v tem, kar smo omenili že na začetku: medsebojna povezava Indijancev, njihova identiteta in vsa družbena struktura temeljijo na obstoju plemena. Presenetljivo in hkrati poučno je dejstvo, da indijanske kulture niso izginile; nasprotno, še vedno govorijo indijanske jezike, religiozne in kulturne razlike kljub preračunanemu zatiranju še vedno trdovratno vztrajajo, ne samo kot sledovi preteklosti, temveč kot vitalna moč, ki navdihuje življenje Indijancev.

Poučna je ugotovitev, da so Indijanci preučevali ameriški način življenja, niso pa pristali na to, da bi belce posnemali. Tako sta se obe kulturi razvijali vzporedno: današnji Indijanci so Indijanci 20. stoletja prav tako, kot so današnji Američani - Američani 20. stoletja.

Pravična rešitev indijanskega problema ni v odpravi rezervatov, temveč v razvoju virov teh rezervatov, tako človeških kot ekonomskih. Pravična rešitev ne sme biti uničenje indijanskih kultur, temveč priznavanje dejstva, da rasne in kulturne razlike deželo bogatijo.

Indijancem je treba omogočiti izboljšave na področjih izobraževanja in ekonomije, skupno z drugimi Američani, ter ponuditi nove priložnosti za obstoj rezervatov. Indijanci, "integrirani" v belo ameriško družbo, so se vse doslej spreminjali v pariže, ki živijo na robu te družbe. Brez svoje zemlje ne morejo obdržati niti kulture, niti jezika, niti družbene strukture.

Brez rezervata bo sčasoma izginila vsa indijanska dediščina, razen muzejskih primerkov. Brez rezervatov ni mogoča plemenska ureditev. Brez rezervata tudi ni mogoč obstoj Indijancev, razen spomina na nekdaj ponosno ljudstvo, ki bo počasi izginilo v popolno pozabo.

Prevedel Dušan Kolenc

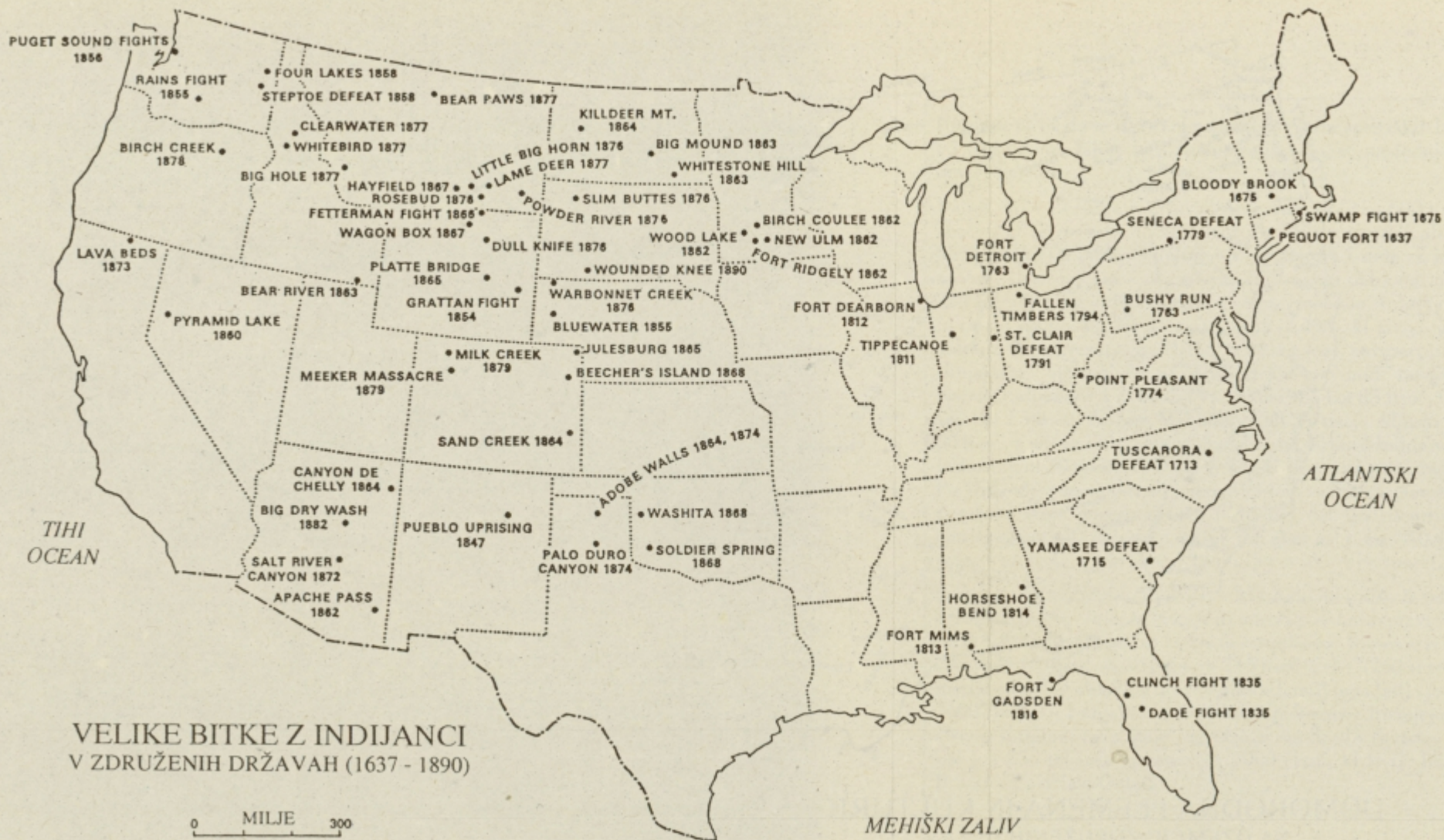
Ne glede na to, da se številčni podatki o severnoameriških Indijancih od vira do vira lahko tudi znatno ralikujejo, so naslednje številke dovolj zgovorne.

Danes živi v Združenih državah Amerike približno 600 tisoč Indijancev in Eskimov. Okoli 380 tisoč jih živi v rezervatih ali v njihovi bližini, tako da lahko sodelujejo v programih Urada za indijanske zadeve. Urad zajema s pogodbami in drugimi oblikami obveznosti 284 ločenih enot indijanskega ozemlja (rezervate, kolonije, kmetije in druge skupnosti) ter 35 raztresenih skupin, ki živijo na drugem ozemlju izven rezervatov. Urad je poleg tega povezan tudi s 145 skupnostmi staroselcev na Aljaski, katerim nudi razne storitve. Največ Indijancev v ZDA živi v: Arizoni več kot 85 tisoč, Oklahomi več kot 65 tisoč, Novem Meksiku okoli 57 tisoč, Aljaski približno 50 tisoč, Kaliforniji in Severni Karolini po 40 tisoč Indijancev, Južni Dakoti okoli 30 tisoč, Montani in Washingtonu pa približno 22 tisoč. Po Dekretu o reorganizaciji leta 1934 so nekatera plemena lahko povečala svoja posestva, tako da danes celotno ozemlje plemen obsega skoraj 40 milijonov akrov (en akre ali jutro - 40,467 arov), poleg tega pa imajo še skoraj 12 milijonov akrov posameznih parcel.

Podobno kot v ZDA so tudi kanadski Indijanci niso hoteli sprejeti državljanstva (s čimer bi se morali odreči posebnim pravicam, ki jih imajo kot Indijanci) in so ostali neasimilirani. Danes živi v Kanadi 225 tisoč Indijancev, od tega jih 215 tisoč živi v 2260 rezervatih, ki merijo od nekaj akrov do 500 kvadratnih milj (ena milja je približno 1609 metrov). Indijanci se bolj kot v plemena združujejo v sorodstvene skupine; tako šteje največja zveza Šestih ljudstev (Irokezi) več kot 550 takšnih skupnosti s 7000 člani, ki živijo blizu mesta Brantford v državi Ontario.

Vir: Alvin M. Joseph Jr. & Alfred A. Hnopf, *The Indian Heritage of America*, N.Y. 1970

VELIKE BITKE Z INDIJANCI V ZDRUŽENIH DRŽAVAH (1637 - 1890)

0 MILJE 300